

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

הל יעסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

מ ס ע י ל ר לה

בְּנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדֵה־אֶל בֶּן־
עַמִּיהוּד: (כט) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוְּהַ יְהוָה
לְנַחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן: פ חמישי

לה (ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ
לֵאמֹר: (ג) צִו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּנְתַנּוּ לְלוֹוִים מִנַּחֲלַת אֲחֻזַּתָם
עָרִים לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשׁ לְעָרִים
סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹוִים: (ג) וְהָיוּ
הָעָרִים לָהֶם לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשֵׁיהֶם

שטערטע זאללען איהנען צור וואהנונג דיענען, דיא פרייען פלעטצע אבער צו איהרעם

חרגום אשכנזי קצא

דער נפתלי, דער שטאמם.
פירשט פדהאל זאהן עמיהוד.
(כט) דיעזע זינד עס, דענען
דער עויניע אויפנעטראנען,
דען קינדערן ישראל'ס איהר
ערבע איינצונעבען אים לאנדע
כנען.

לה (ח) פערנער רעדטער דער
עויניע מיט משה אין
דען געפילדען מואב'ס אס ירדן
געגען יריחו איבער, אונד
שפראך: (ג) געביעטהע דען
קינדערן ישראל'ס, דאס זיא
דען לויס פאן איהרעם איינעג-
טהימליכען ערבנוטע, שטערטע
אכגעבען צור וואהנונג, דאצו
איינען פרייען פלאטץ אום דיא
שטערטע הערום. (ג) דיא

יהוי פיעי

חרגום אונקלוס

(כח) וְלִשְׁבֹטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי רַבָּא פְּדֵה־אֶל בֶּר
עַמִּיהוּד: (כט) אֵלֶּיךָ דִּי פִקִּיד יִי לְאַחַסְנָא זח
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

לה (כט) לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו
אותה לכס לאחלקותיהם:
לה (כ) מגרש. ריזח מקום חלק חזן
לעיר סביב להיות לנוי לעיר

לה (ח) ומלילי יי עם משה במשריא דמואב על ירדנא דירחו למימר: (ג) פקיד
זח בני ישראל ונתנו ללויאי מאחסנת אחודתהון. קרוין למטב ורוח לקרויא
סחרגיהון תתנו ללויאי: (ג) ויהון קרויא להון למטב ובוניהון יהון לבעיריהון
ולקניניהון

ב א ו ר

לה (ב) ומגרש, הוא ריזח מקום חלק מחזן לעיר סביב להיות לנוי העיר, ואין רשאין לבנות
שם בית ולא לנטיע כרם ולא לזרוע זריעה. (רש"י), והוא במסכת ערכין (דף ל"ג ע"ב)
אין עושין שדה (של ערי הלויים) מגרש, משום דמחריב יישוב ארץ ישראל, ולא מגרש (שלהם)
שדה

ה מ ע מ ר

(כח) פדהאל, נתב הראנ"ע: "אס נעלס הה"א הס שתי מלות שוות בטעם כי ה"א אינו
מאותיות המושך" ע"כ. פירושו כי יש פלוגתא אס הדל"ת נקודה בקמ"ן והה"א נח נסתר,
או של"ת נפת"ח והה"א בשו"א (עיין בתיקון סופרים); ולזה אמר כי אס הה"א נעלס שהיא
נ"כ ח"כ הס שתי מלות שוות, העעס, כלומר שלמלה אחת תחשבה, כי הה"א אינוה מן
האותיות ההמשך, פי' באמלע המלה לא תנוח הה"א, ולזה אס נאמר שפדהאל מלה אחת
בקריאה, לריך שמהיה הדל"ת נפת"ח והה"א בשו"א נח, כמו מתפכה, גבחה.

תרגום אשכנזי

פיעהע, צו איהרעם הויזוע. זען אונד אנדערין לעבענס- נאטהווענדיגקייטען. (ד) דיע- זע פרייען פלעטצע פאר דען שטערטען, דיא איהר דען לויס איינריימט, זאללען אוי- סערהאלב דער שטארטמויער אויף אללען זייטען טויזענד על- לען האלטען. (ה) פערנער מעסעט איהר אויסערהאלב דער שטארט דיא מארגענוי- טע צווייא טויזענד עללען, דיא מיטטענליכע וייטע צווייא טוי- זענד עללען, דיא אבענדווייטע צווייא טויזענד עללען, דיא מיטטערנעכטליכע וייטע צווייא טויזענד עללען אונד דיא שטארט אין דער מיטטע. דיעזע זאללען איהרע פרייען פלעטצע אום דיא שטערטע הערום ויין. (ו) דיא שטערטע, דיא איהר דען לויס איינגעבען זאללט

מסעי לה

יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם: (ו) ומגרשי הערים אשר תתנו ללויים מקור העיר וחוצה אלף אמה סביב: (ה) ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים: (ו) ואת הערים אשר תתנו ללויים

אח

דיא שטערטע, דיא איהר דען לויס איינגעבען זאללט

רשי

ואין ראשון לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה: (ג) ולכל חיתם. לכל לרכיבם: (ד) אלף אמה סביב. ואחריו הוא אומר אלפי' אמה הא כיכר אלפי' הוא נותן להם סביב ומחס אלף הפנומיים למגרש והחלונות לשדות וכרמים:

תרגום אונקלוס

ולקניניהון ולכל חיתיהון: (ו) ורחי קרוא די תתנון ללויאי מכותל קרתא ולכרא אלף אמין סחור סחור: (ה) ותמשחון מברא לקרתא ית רוח קידומא תרין אלפין אמין וית רוח רומא תרין אלפין אמין וית רוח ציפונא תרין אלפין אמין וקרתא במציעא דין יהי להון רוחי קרוא: (ו) וית קרוא די תתנון ללויאי

באר

שדה משום דמקריב נוי העיר, עיין שם: (ג) ולכל חיתם, לכל לרכיבם: (ד) אלף אמה סביב, ואחריו הוא אומר אלפים אמה הא כיכר, אלפים הוא נותן להם סביב, ומחס אלף הפנומיים למגרש והחלונות לשדות ולכרמים, (רש"י ורש"ס), והוא מדברי רבותינו ז"ל. ודעת הרמב"ן בזה לפי פשוטו של מקרא שימדדו את פאת מזרח (מן קרן מזרחית דרומית עד קרן מזרחית לצפונית) אלפים באמה וכן את כל ארבע הפאות עד שיהיה מרובע של אלפים על אלפים אמה, והעיר בתוך, וכן נאה לעיר שתהיה לה אחוזה מרובעת, לא שימדדו אלפים אמה לארבע הרקות בנגד העיר והקרנות לא תהיה להם, אלא שימדדו את הכלדדים, והוסיף להם מגרש שלא כנגד העיר כשעור הראשון כנגד העיר עד שנמצא כשמשאיר לעיר מגרש אלף אמה בסביבותיה כאשר הוא בתחלה תהיה העיר אלף על אלף ברבוע, ונוון הוא שיהיו אלף אמה אשר נותן להם סביב כנגד העיר למגרש שלא יזרע, והאלף אשר הוסיף להם נכתוב השני בארבע הפאות לשדות ולכרמים כמו שקבלו רבותינו, אבל שם הכל מגרש אלף שזה יעבד ויזרע וזה לא יעבד ולא יזרע ולכן הסרישו זה מזה עד כאן, מדכריו: (ו) ואת הערים אשר תתנו, יתכן שהוא מוסב על לו את בני ישראל

זאללט, זינד דיא זעכס פרייא-
 שטערטע, דיא איהר הערגע-
 נען מיסט, דאס איינער, דער
 איינען מאדשלאג בעגאנגען,
 דאזיין פליעהע; אונד איבער
 דיעזען, נאך צווייא אונד פיער-
 ציג שטערטע; (ז) אלא צו-
 זאמען אכט אונד פיערציג
 שטערטע, דיא איהר דען
 לויס איינצוריימען האכט,
 זיא נעכסט איהרען פרייען
 פארפלעטצען. (ח) צו דען
 שטערטען, דיא פאן דעם בע-
 זיטע דער קינדער ישראל'ס
 אכגענעכען ווערדען, זאלל
 דער שטאם, דער פיעל לאנד
 בעזיטצט, מעהר, אונד דער-
 יעניגע, דער וועניג לאנד בע-
 זיטצט, וועניגער הערגעכען;
 נאך פעהרעלטניס דעם ערב-
 גוטס, דאזיעדעם בעקאממט,

את שש-ערי המקלט אשר תתנו
 לגם שמה הרצה ועליהם תתנו
 ארבעים ושתיים עיר: (ז) כל-
 הערים אשר תתנו ללוים
 ארבעים ושמונה עיר אתהן ואת-
 מגרשיהן: (ח) והערים אשר תתנו
 מאחזת בני ישראל מאת הרב
 תרבו ומאת המעט תמעטו איש
 כפי נחרתו אשר ינחלו יתן
 מעריו ללוים: פ ששי שביעי
 (ט) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
 (י) דבר אל-בני ישראל ואמרת
 אליהם כי אתם עברים את-

מזם עם פאן זיינען שטערטען דען לויס אכגעכען. (ט) פערנער רעדטע דער עוויגע מיט
 משה, אונד שפראך: (י) רעדע מיט דען קינדערן ישראל'ס, אונד זאגע איהנען: ווען איהר
 אבער

תרגום אונקלוס

ללויאי יח שיח קרני שייכותא די תתנון למערק תמן קטולא ועליהון תתנון
 ארבעין וסרתין קרוין: (ז) כל קרויא די תתנון ללויאי ארבעין וחמני קרוין יתהן
 ויח רוחיהן: (ח) וקרוא די תתנון מאחזת בני ישראל מן סגיא תסגון ומן
 זעירי תזערון גבר כפום אחסנתיה די יחסנון יתן מקרווהי ללויאי: (ט) ומליל יי
 עם משה למימר: (י) מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אחון עברין

יח

באור

ישראל האמור למעלה, שילוח את הערים אשר יתנו ללוים, דהיינו שש ערי המקלט ועוד ארבעים
 וששים עיר, כמו שהולך ומבאר: אח שש ערי המקלט, שלש שהנדיל משה בעבר הירדן
 מזרחה, ומעבר לירדן ימה הנדיל יהושע עוד שלש ערים כמו שכתוב ויקדשו את קדש בגליל
 וגומר (יהושע כ' ז'): (ח) מאת הרב תרבו, מאת בתי האבות שנחלו הרבה יקמו הרבה,
 אבל השנטיס היו שויס נחלה (ועיין מה שכתוב בפרשת פנחס על פסוק לרב חרבה). ואף
 על פי שתמלא בספר יהושע שאין מספר הערים אשר נתנו ללוים אזה לשנטיהם שהרי נתנו
 מיהודה ושמעון ובנימין ערים י"ג, וממטה יששכר אשר ונפתלי וחמי מנשה י"ג, ואלו מרובים
 על הראשונים במנינם, וכן ממטה אפרים ערים ד', וממטה דן ערים ד' והיו בני דן כפלים
 בבני אפרים? זאת היתה מפני שנוי הערים שהיו חשובות זו מזו כי בשומא נתחלקה הארץ. עד
 כאן

חרגום אשכנזי

מסעי לה

איבער דעו ירדן אין דראו לאַנד
כנען קאַממט, (יא) מיססעט
איהר בעקוועטע שטערטע
אויסזוכען, דיא אייך צו פֿרױ=
שטערטען דיענען זאָללען, דא=
הין איינער, דער אונפֿערוע=
הענס איינען טאַרשאַג כע=
גאַנען, פֿליעהען קעננע.
(יב) דיעזע שטערטע זאָללען
צױם שוטץ דיענען פֿאַר דעם
בלוטראַכער, דאמיט דער

הִירְדָן אֶרְצָה כְּנַעַן: (יא) וְהִקְרִיתֶם
לְכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה
לְכֶם וְנִם שָׂמָה רֵצַח מִכַּה־נֶפֶשׁ
בְּשָׂגָה: (יב) וְהָיוּ לְכֶם הָעָרִים
לְמִקְלַט מִגָּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֵצַח
עַד־עֲמֹדוֹ לְפָנַי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט:

והערים

טאַרשלענער ניכט אומקאַממע, בעפֿאַר ער פֿאַר דער געמיינדע צום געריכטע געשטאַנדען.

דיא

חרגום אונקלוס

ר ש י

יִחִירְדָּנָא לְאַרְעָא דְכְּנַעַן: (יא) וְחַוְּמָנוּן לְכוּן
קִירְיוֹן קִירְוֵי שִׁקְבוּחָא יִהְיוּן לְכוּן וְיִעְרוּק
לְחַמְוֹן קְטוּלָא דִּיקְטוּל נְפִשָׁא בְּשָׂלוּ: (יב) וְיִהְיוּן

(יא) והקרייתם - אין הקרייה אלא לשון
הזמנה וכן הוא אומר כי הקריה ה' אלהיך
לפני (בראשית כ"ו): (יב) מגואל - מפני
גואל

לְכוּן קִירְוֵי לְשִׁיבָא מִגָּאֵל דְּמָא וְלֹא יָמוּת קְטוּלָא עַד דִּיקוּם קְדָם בְּנִשְׁחָא לְדִינָא:

וקירויא

ב א ו ר

כאן מרמז"ן: (יא) והקרייתם, מענין תיקון הקורות ומכסה הבית, כלל קורתי (בראשית י"ט ח'),
לְקִדּוּחַ חַת שְׁעָרֵי הַבֵּינִיה (נחמיה ב' ח'), ולכן נקרא העיר קריה, תעלות קריה (משלי י"א י'),
על שם הבתים המקרים שנה, ועל הדרך הזה אמר והקרייתם רכה לומר תחקנו לכם קריות
כך הוא דעת הראש"ע שפירש מגזרת קריה, עד כאן. ולדעת שאר מפרשים יהיה הפעל הזה
מענין הקרה גל לפני (בראשית כ"ד י"ב) פירוש הזמן, וכן והקרייתם רכה לומר הזמיו לכם
ערים, כן חרגס אונקלוס ופירש רש"י ורש"ם, וכן חרגס המתרגם אשכנזי: מקלט, ענינו
כניסה הדבר בין חלקי מקבלו, ויהיה אחוז ומדונק עמו, עד שלא יורגש השנוי בין חלקיהם,
ולא יבדל ממנו כי אם בדוחק. אמר ושיר ושה שרוע וקלוט (ויקרא כ"ב כ"ג), ענינו שחלקי
רגלו האחת נמשכות וקלוטות יחד, עד שלא יורגש שום שנוי או הבדל ביניהם, וכן לדברי רבותינו
ז"ל שפירשו שפרסותיו קלוטות כרגלי הסוס והחמור, וכן במשנה כדי שיקלוט את העין, שיכנס
הלכע בין חלקי הכנף ויאחו שמה, ועד"ל נקראות ערי מקלט, לפי שהרוכחים השוגגים נאחזים
בין חומותיהם מיראת נפשם, ולא ילאו מחוץ לעיר מקלטם, עד מות הכהן הגדול, ושם הם
יושבים בטח, כאין הבדל ושנוי ביניהם ובין יתר יושבי הערים ההם, כי הם קלוטים בתוכם:
(יב) מגאל, קרוב משפחת הנרכש: עד עמדו, ענינו שלא ימות הרוכש ערם עמדו לפני העדה
למשפט

ה מ ע מ ר

לה (יא) והקרייתם, לשון רש"י: "אין הקרייה אלא לשון הזמנה וכו'" הנה באר רש"י שהוא
מענין הקרה ולא מן קריה כדעת קלם המפרשים. ואמר עוד שלא יובן מלת מקרה
בדבר כלל כיונה כלל מאת המנוון, כי נבר נאשר הקרה ה' לפני. ולדעתי באר הכתוב לכוונה
מוזקת כאן בלשון מקרה, כי נחלת בני ישראל לשנתיים היתה ע"פ הנוהל מאת ה', אך ערי
הלוים וערי מקלט בארו המה, וכבר אמר בתוספתא ואע"פ שהפרישו שם בהר אפרים לא
היתה קולטת (לפי שהיתה ביד הכנענים) ונתנו גמלא תמיה, (ועיין בבאורי לקסר יהושע
כ"א

מ ס ע י לה

חרגום אשכנזי קצג

(יג) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁש־עָרֵי
מִקְלַט תְּהִינָה לָכֶם: (יד) אֵת
שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן
וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה: (טו) לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכְכֶם
תְּהִינָה שְׁש־הָעָרִים הָאֵלֶּה
לְמִקְלַט לָנוּם שָׁמָּה כָּל־מִכָּה
נַפְשׁ בְּשֹׁגְגָה: (טז) וְאִם־בְּכָל־י
בְּרוּזָה וְהִכָּהוּ וַיָּמַת רֹצֵחַ הוּא

(יג) דיא שטערטע. דיא
איהר ואלכער געשטאלט צו
פרייא זמערטען בעשטימט.
ואללען זעכס אן דער צאהל
זיין, (יד) דרייא שטערטען
דיעסויטס דעס ירדןס אונד
דרייא שטערטע געבט איהר
איים לאנדע כנען דיעזע זאל.
לען פרייע שטערטע זיין.
(טו) דען קינדערן ישראלים
זאואהל, אלס דען פֿרעמדען
אונד אנגעזעסענען אונטער
אייך ואללען דייע זעכס שטער.
טע צום שיטצע דיענען, דאס
יעדער, דער איינע פֿערוואן אונ.
פֿערועהנס אומגעבראכט, דא.
הין פֿליעהען קעננע. (טז) האם

מוח

ער איינען מיט איינעם אייזערנען געפעסע געשלאגען, דאס ער געשטארבען, ון זא איזט ער

אין

חרגום אונקלום

ר ש י

(יג) וְקָרִיָא דִּי תַחְנוּן שִׁית קָרִיָי שִׁיזְכוּתָא
יְהוּן לְכוּן: (יד) ית תלת קרִיָא תַחְנוּן מַעְבְּרָא
לַיַּרְדֵּנָא וְיִת תַּלְת קָרִיָא תַחְנוּן בְּאֶרְעָא
דְּכְנָעוּ קָרִיָי שִׁיזְכוּתָא יְהוּן: (טו) לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּיזְרָא וְלַתַּחְבָּא דִּי בִינֵיהוּן יְהוּן
שִׁית קָרִיָא הָאֵלִין לְשִׁיזְבָא לְמַעְרוֹק לְחַמּוֹן
כָּל דִּיקְטוּל בְּפִשָּׂא בְּשִׁלּוֹ: (טז) וְאִם בְּמֵאנָא
דְּפִרְזָלָא מְחֵהֵי וְקִטְלֵיה קְטוּלָא הוּא אַחְקִטְלָא
יַחְקִטִּיל

גאל הדס שהיא קרוב לנרמל: (יג) ע
ערי מקלט. מניד שאף על פיו שהנדיל
מזה בחייו של ערים נעבר הירדן לא
היו קולטות עד שנכחו של שוחן יהושע
בארץ כנען: (יד) את שלש הערים וגו'.
אף על פי שארץ כנען חשעה שנים וכאן
אין אלא שנים וחלי השיה מנין ערי
מקלט שלסם מאים דנלעד נפיש רולחיס
דנתיב נלעד קרית פועלי אין עקובה מדס
(הושעו'): (טז) ואם בכלי ברזל הכהו.
אין זה מדבר בהורג בשוגג אלא בהורג
במזיד וכל ללמד שההורג בכל דבר לריק
שיהיה

באור

למשפט: (יד) חתנו מעבר לירדן, אופן הנדיל משה בחייו, כמו שכתוב אז ינדיל משה של
ערים (דברים ל' מ"א): (טז) ואם בכלי ברזל, עתה יפרש איזה הנקרא שוגג שינוס אלן ערי
המקלט ואיזה הוא הנקרא מזיד אשר יומת, והולך ומבאר אס הכהו בכלי ברזל רולח הוא.
לה

המעמר

כ"א ט"ו, ילזה שייך ברזל מן מקרה נגד הגורל אשר משפטו מה' ילא. ומה שלא נאמר והקריחם
נפרשה הקודמת אכל ערי הלויס? לפי שפרשת ערי מקלט נאמרה קידם פרשת ערי הלויס כי
לא זוזת איך יודק לאמר (לעיל ו') את סע ערי הסקלט.

הרגום אשכנוי

מסעי לה

מֹזֶת יוֹמַת הַרְצָחָה: (יז) וְאִם בְּאֶבֶן
יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמַת
רָצָח הוּא מֹזֶת יוֹמַת הַרְצָחָה:
(יח) אֹו בְכָלֵי עֵץ-יָד אֲשֶׁר-יָמוּת
בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמַת רָצָח הוּא מֹזֶת
יוֹמַת הַרְצָחָה: (יט) גֵּאֵל הַדָּם הוּא
יָמִית אֶת-הַרְצָחָה בְּפִגְעוֹ-בּוֹ הוּא

איין מערדער, דער מערדער
זאלל אומגעבראכט ווערדען;
(יז) ווער איינען שטיין, מיט
וועלכעס מאן אומגעבראכט
ווערדען קאן, אין דיא האנד
ניממט, אונד יעמאנדען
שלעגט, דאס ער שטירכט,
דער איזט איין מערדער, דער
מערדער מוס געטערטעט
ווערדען; (יח) אדער ער ניממט
איין האלץ אין דיא האנד, מיט
וועלכעס מאן אומגעבראכט
ווערדען קאן, אונד שלעגט

ישתנו

יעמאנדען, דאס ער שטירכט, דער איזט איין מערדער, דער מערדער מוס געטערטעט ווער-
דען. (יט) דער בלוטראכער קאן דען מערדער אומבריינגען; וואָ ער איהן אנטריפֿט, קאן ער
איהן

חרגום אונקלוס

ר ש י

יִחְקֻטִיל קְטוֹלָא: (יז) וְאִם בְּאֶבֶן דְּמַחְנִסְבָּא
בִּידָא דְּהֵיאָ כְּמִיסַת דֵּי יָמוּת בָּהּ מְחָהֵי
וְקַטְלִיָּה קְטוֹלָא הוּא אֶתְקַטְלָא יִחְקֻטִיל
קְטוֹלָא: (יח) אֹו בְּמָאנָא דְּאָע דְּמַחְנִסְבָּא בִּידָא
דְּהֵיאָ כְּמִיסַת דֵּי יָמוּת בָּהּ מְחָהֵי וְקַטְלִיָּה
קְטוֹלָא הוּא אֶתְקַטְלָא יִחְקֻטִיל קְטוֹלָא:
(יט) גֵּאֵיל דְּמָא הוּא יִקְטוֹל יִח קְטוֹלָא בְּד

שיהיה בו שיעור כדי להמית שנאמר כנולס
אשר ימות בו דמתרגמין דהיא כמיסת
דימות ביה חן מן הכרזל שגלוי וידוע
לפני הקדוש ברוך הוא שהכרזל ממית
בכל שהוא אפילו מחט לפיכך לא נתנה
בו חורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו
ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר
הרי הוא אומר למטה או בכל אבן אשר
ימות בה בלא ראות וגו' למד על האסורים
למעלה שנהורג במזיד הכתוב מדבר;
(יז) באבן יד. שיש בה מלא יד: אשר
ימות בה. שיש בה שיעור להמית כתרגומו

אחח'ב

לפי שנאמר והנה איש את רעהו באבן (שמות כ"א) ולא נחן בה שיעור יכול כל שהוא לכך נאמר אשר
ימות בה: (יח) או בכלי עץ יד. לפי שנאמר וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט (שם)
יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית: (יט) בפגעו בו. אפילו בחוק
ערי

ב א ו ר

רצה לומר רוכח במזיד הוא, כי היה יודע שיכול להמית בו, לכן מות יומת הרוכח: (יז) ואם
באבן יד, מלת אבן סמוכה למלת יד שהיא חומר לה, רצה לומר באבן הנלקח ביד, וכן ת"א:
אשר ימות בה, שהיתה האבן גדולה כל כך שיש בה שיעור להמית, לפיכך מזיד הוא, מות יומת.
ומה שלא נאמר בכלי ברזל אשר ימות בה, לפי שהכרזל ממית בכל שהוא אפילו מחט, לכן לא
נתנה בו חורה שיעור (רש"י): (יח) או בכלי עץ יד, כלי עץ הנלקח ביד: (יט) בפגעו בו,
בכל מקום אשר ימלא את הרוכח וכן פירש רש"י אפילו בחוק ערי המקלט. ואנקלוס תרגם כד
אתחייב ליה מן דינא, נראה שדעתו במלת בפגעו מענין סוב אתה ופגע (שמואל א' כ"ב י"ח),
שהוא לשון הכאת מיתה, וביאור הכתוב בפגעו בו, בזמן הפגיעה להמיתו, והוא אשר שנתחייב
בכ"ד: בפגעו, הראוי בקמ"ץ הפ"א כדי המקור בכנויו ובלא בחי"ק, כמו בנגדו בה (שמות כ"א ט'),
בשכרי

יִמְחַנּוּ: (כ) וְאִם-בְּשֵׁנָאָה יִהְיֶה פָּנָיו
 אֹרְהוּ שְׁלִיךְ עָלָיו בְּצַדִּיהָ וַיָּמָת:
 (כא) אֹרְהוּ בְּאֵיבָה הִכְהוּ בִידּוֹ וַיָּמָת
 מִזֹּת-יָוָמָת הַמִּכָּה רִצְחָהּ הוּא גִּבְּלָהּ
 הַדָּם יָמִית אֶת-הָרִצְחָהּ בְּפָגְעוֹ-
 בּוֹ: (כב) וְאִם-בְּפֶתַח בְּלֵא-אֵיבָה
 הִדְפּוּ אֹרְהוּ שְׁלִיךְ עָלָיו כָּל-כְּלָיו
 בְּלֵא צַדִּיהָ: (כג) אֹרְהוּ בְּכָל-אֶבֶן
 אֲשֶׁר-יָמָת בָּהּ בְּלֵא רֵאוֹת וַיִּפְּלֵם
 עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ

איהו אומכרינגען. (כ) שטעסט
 יעמאנד דען אנדערן אויס
 האס, אָדער ווירפט העמי-
 שער וויזע (מיט נאַכשטעל-
 לונג) עטוואס אויף איהן, דאס
 ער שטירבט: (כא) אָדער
 שלעגט איהן אויס פֿינדרשאַט
 מיט דער האַנד, דאס ער
 שטירבט: זאָמוס דער שלע-
 גער געטעדטעט ווערדען, ער
 איזט איין מערדער; דער בלוט-
 ראַכער קאָן דען מערדער, וואָ
 ער איהן אַנטריפֿט, וויערער
 אומכרינגען. (כב) האַט ער
 איהן אַכער פֿאָן אונגעעֶהר
 אָהנע פֿינדרשאַט געשטאַ-
 סען, אָדער עטוואס אויף איהן

ולא

געוואָרען אָהנע נאַכשטעללונג, (כג) אָדער ער האַט אָהנע איהן צו זעהען, איינגען
 שטיין, מיט וועלכעס מאָן צו טאָדע געוואָרען ווערדען קאָן, אויף איהן פֿאללען
 לאַססען, דאָפֿאָן יענער שטירבט, אָהנע דאָס ער זיין פֿינדר געוועזען, אָדער איהם

צו

תרגום אונקולום

ר ש י

אֶתְחִיב לִיה מִן דִּינָא הוּא יִקְטְלִינִיה: (כ) וְאִם
 בְּשֵׁנָאָה דְּחֵי אֹרְהוּ עֲלוּהִי בְּכַמְנָא וְקַטְלִינִיה:
 (כא) אֹרְהוּ בְּדָבְבוּ מִחֵי בִידִיה וְקַטְלִינִיה
 אֶתְקַטְלָא יִתְקַטְלִיל מִחֵי קַטּוּלָא הוּא גִּבְּלִיל
 דְּמָא יִקְטּוּל יִתְ קַטּוּלָא בְּדִ אֶתְחִיב לִיה (מִן
 דִּינָא): (כב) וְאִם בְּתַבִּיף בְּלֵא דְּבָבוּ דְּחֵי אֹרְהוּ
 דְּמָא עֲלוּהִי כָּל מָאן בְּלֵא כְּמִן לִיה: (כג) אֹרְהוּ בְּכָל אֶבֶנָא דְּחֵי כְּמַסַּת דִּי
 יִמָּוֵת בָּהּ בְּלֵא חֵזִי וְרָמָא עֲלוּהִי וְקַטְלִינִיה וְהוּא לָא סָנִי לִיה וְלָא

ערי המקלט: (כ) כלדיה. כתרגומו
 בכמנא במארב: (כב) נפתע. באונס
 ותרגומו בתכיף שהיה סמוך לו ולא היה
 לו שהות לשוביר עליו: (כג) או בכל אבן
 אשר ימות בה. הכהו בלא ראות שלט
 ראיה: ויפל עליו. מכאן אמרו ההורג
 דרך ירידה גולה דרך עלייה אינו גולה:
 עד

חבט

ב א ו ר

בשני לכה (ויקרא כ"ו כ"ו): ימחנו, נחיר"ק קטן חמת המ"ס חמת חיר"ק גדול,
 והראוי ימיתנו: (כ) יהדפנו, בגופו: או השליך עליו, ממקום גבוה: בצדיה, כמו שכתב
 הסתרגם אשכנזי (מיט נאַכשטעללונג), כמעשה הליד המתנבל ולודה לקמת את נפש בידו:
 (כא) הכהו בידו, בידו עצמו בלא שום כלי הכי באר כאן אופני המזיד, אס בכלי יכנו שיש בו
 שיעור להמית, או בגופו מתוך שנאה ואיבה או בידו, או ישליך עליו כלדיה, ועמה יבאר אופני
 השוגג, והוא אס הדפו בלא איבה, ובכלל אס בידו יכנו בלא איבה, או ישליך עליו בלא כליה
 או בכל אבן בלא ראות ויזכיר אבן וה"ה לכלי כחל או עץ בלא ראות: (כב) בפחע, בלא כוונה:
 (כג) בלא ראות, מקור בנין הקל, במי"ו נוספת, וענינו בלא כאות אמתו, וכן מתורגם כל"ה:

ושפטו

וְלֹא מִבְּקֶשׁ רַעְתּוֹ: (כד) וּשְׁפִטוּ
 הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גְּאֵל הַדָּם
 עַל הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה: (כה) וְדִצִּילוּ
 הָעֵדָה אֶת-הַרְצֵחַ מִיַּד גְּאֵל הַדָּם
 וְהָשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל-עִיר
 מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר-גַּם שָׁמָּה יוֹשֵׁב בָּהּ
 עַד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר-מָשַׁח
 אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: (כו) וְאִם-יֵצֵא

זו שארען פֿערלאנגט העט
 טע: (כד) זא זאלל דיא
 נעמיינע צווישען דעם טאד-
 שלענער אונד דעם בל"ט.
 ראָפער נאך דיעזען געזעטצען
 דעז אױסשפּרױך טהוּן, (כה) דען
 טאָד שלענער פֿאָן דער האַנד
 דעם בלוטראַפֿערס ערדעט.
 טען אונד איהן וויעדער אין
 דיא פֿריישטאָרט צוריק ברייג
 גען לאַססען, ווײַזען ער גע-
 פֿלאָהען וואָר, דאָזעלכסט
 זאלל ער בלייבען, פֿיא דער

הָהָה פֿריעכטער שטירכט, דען מאָן מיט דעם הייליגען אָהלע געזאלכט האַט. (כו) געהעט

תרגום אונקלוס

ר ש י

חָבַע בִּישְׁתִּיָּה: (כו) וַיְדוּנוּן כְּנִשְׁתָּא בֵּין
 סַחְיָא וּבֵין גְּאֵיל דְּמָא עַל דִּינְיָא הָאֲלִין:
 (כה) וַיִּשְׁיָבוּן כְּנִשְׁתָּא יַת קַטּוּלָא מִיַּד גְּאֵיל
 דְּמָא וַיִּחְיִיבוּן יַחִיָּה כְּנִשְׁתָּא לְקָרִית שִׁיבּוּתִיָּה
 דִּי עֵרַק לְחָמֵן וַיַּחֲב בָּהּ עַד דִּי מוֹת כְּהֵנָּא
 רַבָּא דִּירְבִּי יַחִיָּה בְּמִשַׁח קוֹדֶשָׁא: (כו) וְאִם

(כח) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא
 להשרות שכינה נישאל ולהאריך ימיהם
 והרובח בא לסלק את השכינה מִיִּשְׂרָאֵל
 ומקבר את ימי מייבם אינו כדאי שיהא
 לפני כהן גדול. דבר אחר לפי שהיה לו
 לכהן גדול להתפלל שלא תארע חקלה זו
 לישראל בחייו: אשר משח אותו בשמן הקדש.
 לפי פשוטו מן המקראות קברים הוא שלא
 כירש מי משחו שלא אשר משחו המושח
 אותו בשמן הקדש. ורבותינו דרשוהו במס'
 פְּבוֹת לְרִאִיִּית דָּנָר לְלִמּוּד שֵׁאִס עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ מֵת כֵּהֵן גָּדוֹל וּמִנּוֹ אַחַר תַּחֲתוֹ וְלֹאֲחַר מִכֵּאֲזַן
 נִגְמַר, דִּינוֹ יִמּוֹר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל שְׁנֵי שְׁנָאִמַר אֲשֶׁר מִשַׁח אֹתוֹ זָכִי הוּא מוֹשֵׁחַ לְכַהֵן אִלּוּ הִלָּכְן מִשַׁח אֹתוֹ
 אֵלֶּךְ לַהֲבִיא אֵת הַנִּמְשַׁח בְּיָמָיו שְׂמֹחִירוֹ בְּמִיתָתוֹ:

מִיִּשְׂרָאֵל וְרַבָּא דִּירְבִּי יַחִיָּה בְּמִשַׁח קוֹדֶשָׁא: (כו) וְאִם

אין

ב א ו ר

(כד) ושפטו העדה, ומה יהיה המשפט שילכו את המנה מיד גואל הדם כמו שכתוב בסמוך, וכן
 מתורגם בל"א: (כה) והשיבו אחו העדה, אחר שגם שמה מאימת גואל הדם ובית דין לקחוהו
 משם לעמוד לפניו למשפט, ואחר שראו שהיה שוגג ושיבוהו למקומו אל אחת מהערים אשר
 נס שמה: עד בוח הכהן הגדול, כי היות רובם בשגגה גולה הוא להשקיט נפש גואל הדם, שלא
 יראה לנגד עיניו מי שנאה החקלה הזאת על ידו, כי יחס לבנו ויחזקף על מות קרובו, ומחוק
 דתיחת נפשו ורגשו בעטו לא יתנון להבדיל בין שוגג למזיד, ויבא לשפוק דם נקי, ותלה
 חזרתו במות האיש אשר הוא הנכבד שבני אדם והאהוב לכל ישראל שגוה תנוח דעת הגואל
 אשר נהרג קרובו, שזה ענין טעמי לנפש האדם, המקרה הכדש משכח את היסן, לער גדול
 משקיט את הקטן, היגון מנניע את הלב ומשכך את הקיף, ובכרות הכלל חתומם הנפש על
 לרתיחה הפרטות, ועתה מות הכהן הגדול הוא מקרה חדש, ולער גדול ויגון קרה לכל האומה,
 על ידו משכך חמת הגואל, ושכח את אשר נעשה לו, או יחן על לב להנחין בין שוגג למזיד.
 (מדברי הרמב"ם פרק מ' חלק ג'), ורש"י פירש לפי שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך
 ימיהם, והרובח בא לסלק את השכינה מישראל ומקבר את ימי החיים אינו כדאי שיהיה לפני
 נהן גדול. דבר אחר לפי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל שלא תארע חקלה זו לישראל, עד באן:
 אשר משח אחו, ענינו המושח, שלא הוזכר, והוא דוגמת מה שנקרא בל"א (תיאפערזוקטווי)

זכן

מסעי לה

וַיֵּצֵא הָרֶצַח אֶת-גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: (כו) וּמָצָא אֹתוֹ
גֵּאֵל הַדָּם מֵחוּץ לְגְבוּל עִיר
מִקְלָטוֹ וּרְצַח גֵּאֵל הַדָּם אֶת-
הָרֶצַח אִין לוֹ דָּם: (כז) כִּי בְעִיר
מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל
יָשׁוּב הָרֶצַח אֶל-אֶרֶץ אֲהוּתוֹ:
(כט) וְהָיוּ אֱלֹהֵיכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפַּט
לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם:
(ל) כָּל-מִכְהַנֶּפֶשׁ לְפִי עֵדִים

תרגום אשכנזי קצה

אכער דער טאדשלענער
איכער דיא גרענצע דער
פריישטאדט הניוס, דאזין ער
געפלאהען, (כז) דער בלוטרא-
כער פינדעט איהן אויסער-
האלב דער גרענצע זיינער
פריישטאדט, אינד ברינגט דען
טאדשלענער אום, זא האט ער
קיינע בלוטשולד אויף זיך;
(כח) דען ער זאלל אין זיינער
פריישטאדט בלייבען, ביז דער
האהע פריעסטער שטירבט,
נאך דעם טאדע דעם האהען
פריעסטערס מאן דער טאד-
שלענער צוריקקעהרען אין-
דאז לאנד זיינער פֿעזיטצונג
(כט) דיעזעס זאלל דיא פֿער-
ארדנונג אייערעס רעכטעס
זיין ביא אייערן נאכקאממען,

ירצח

אין אללען אייערן וואהנויטצען; (ל) זוען יעמאנד איינען אומבריינגט, זא זאלל מאן נאך או סאנע דער

תרגום אונקלוס

מִפֶּק יְפוֹק קְטוּלָא ית תחום קריח שׁיזכותיה
די ערק לחמן: (כו) וַיִּשְׁבַּח יְתִיָּה גֵּאֵיל הָמָא
מִבְּרָא לְתַחֲוּם קְרִיחַ שׁיזכותיה וַיִּקְטוּל גֵּאֵיל
דְּמָא ית קְטוּלָא לִית לִיָּה דָּם: (כח) אַרְי בְּקְרִיחַ
שׁיזכותיה יְחִיב עַד דִּי מוֹת בְּהָנָא רַבָּא

ר ש י

(כו) אין לו דם. הרי הוא נהויג את המט
שאין לו דם: (כט) בכל מושבותיכם. למר
שתהא סנהדרי קטנה וזהג' כחונה לאין כל
זמן שנוהגת באין ישראל: (ל) כל מכה נפש
וגו'. הכא להורגו על שהנס את הנפש:
לפי ע"ד ירכחו שיעידו שבאחד ובהתראה
כרגו

ובחר די מוח פהנא רבא יחוב קטולא לארע אחסנתיה: (נט) ויהוין אלין
לכון לגזירת דין לדריכון בכל מוחכניכון: (ל) כל היקטול נפשא לפום סהדין
יקטיל

ב א ו ר

וכן מחורגס בלשון אשכנז: (כו) אח גבול, מן גבול בצו בלשתי את העיר, (כראנ"ג). ויש
זום הבדל בטבע הלשון, כי אלו אמר מן גבול היה ראוי להוסיף בחינת המקום שהלך לשם
ולומר מן גבול העיר וסופה או דומה לו, אבל באשרו את גבול אין לורך לזם: (כו) אין לו
דם, אין להגואל הזה משפט שפיכת דם, כאשר יבאר בנחום הסמוך וכן תרגום יב"ע לית ליה
סדין דקטול: (כט) והיו אלה לכא, המשפטים האלה שזכר (ימ. לה כ"ד), משפטי הנוכזים
המזידין והסוגנין המנוארים בפסוק זה: (ל) כל מכה נפש, הכא להורגו על שהנס את הנפש,
(רש"י). לפי שאמר למעלה דין רולח במזיד דרך כלל, אם נכני ברזל או כלי עץ ונומר מות
ימת המכה רולח הוא, סאר שאין דנין את הנהרז לפי אומר דעת בית דין אלז לפי עדים
שיענו

תרגום אשכנזי

מסעי לה

דער צייגען דען מערדער וויע.
דער אומבריינגען. איין צייגע
אלליין קאן ניכט ווידער איי.
נע פערזאן צייגען, דאס זיא
צום טאדע פֿעראורטהיילט
ווערדע. (לא) פֿיר דיא פערזאן
איינעס מערדערס, דער צום
טאדע פֿעראורטהיילט וואָר.
דען, זאללט איהר קיין לעזע.
געלד אַנגעהמען, זאָנדערן דאָז
טאָדעס-אורטהייל מוס אַן

יִרְצַח אֶת-הָרֵצַח וְעַד אֶחָד
לֹא-יַעֲנֶה בְּנַפְשׁ קָמוֹת: (לא) וְלֹא-
תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפְשׁ רֵצַח אֲשֶׁר-
הוּא רָשָׁע לְמֹות כִּי-מֹות
יֹמֹות: (לב) וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְגֹם
אֶל-עֵיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לַשַּׁבָּת

בארץ

איהם פֿאַלצאַגען ווערדען. (לג) אויך זאללט איהר קיין לעזעגעלד אַנגעהמען פֿיר דאָז
פֿליעהען אין דיא פֿריישטאָדט, דאָס איהר עטוואַ ערלויבטעט נאָך הויע צו קאָמען, כּע.

פֿאַר

ר ש י

תרגום אונקלוס

הרגו: (לא) ולא תקחו כפר. לא יפטר
במזון: (לב) ולא תקחו כפר לגום אל
עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלט
שהרג בשוגג אינו נפטר מגלות במזון
ליחן כפר לשוב לשבת בארץ נטרס ימות
הנהן: לגום. כמו לנס כמו שובי מלחמה
(מיכה ב') ששנו מן המלחמה וכן נוגי
ממועד

יִקְטֹל יָת קְטוּלָא וְסָהִיד חָד לֹא יִסְהִיד
בְּאַנְשׁ לְמִקְטָל: (לא) וְלֹא תִקְבְּלוּן מְמוֹן עַל
אַנְשׁ קְטוּלָא דִּי הוּא חָיִב לְמִקְטָל אַרִי אֲחִיקְטָלָא
יִחְקֹטֵל: (לב) וְלֹא תִקְבְּלוּן מְמוֹן לְמַעַרְק
לְקָרִית שְׁנֹבוּתִיהָ לְמִיחָב לְמַחָב בְּאַרְעָא

עד

ב א ו ר

שיענו בו שהנהו במזיד: ועד אחד לא יענה בנפש, שעל ידי עדותי מהיה הנפש ההיא במיתה
במו שהולך ומנאך במלת למות: (לב) ולא תקחו כפר לגום, בפסוק הקודם הזהיר שלא יקחו
כפר מנפש המזידה שיפטר ממיתה וכאן הזהיר שלא יקחו כפר גם מן השוגג. לגום אל עיר
מקלטו, למי שנס אל עיר מקלט, שהרג בשוגג, אינו נפטר מגלות במזון ליחן כופר: לגום,
במו לנס (כשב"ח ובקמ"ץ), ובמו שובי מלחמה (מיכה ב' ח'), ששנו מן המלחמה, וכן נוגי ממועד
(כפניה)

ה מ ע מ ר

(לב) לגום, לשון רש"י: "כמו שובי מלחמה ששנו מן המלחמה וכן נוגי ממועד כי מולים היו כאשר
תאמר שוב על מי ששכ כנר וכו'". הנה באר רש"י לגום אינו המקור אך הוא תאר בינוני לאיש אשר
נס, ואם נס משפט בינוני הפועל בנע"ו על משקל פֿעל בקמ"ץ מ"מ מלינו גם בשורק כמו
השכונני באהלים (שופטים ח' י"א) וכן שובי מלחמה שכתב רש"י (וכ"כ הרד"ק במכילול בגזרת
נמי העי"ן ע"ש). ואולם מה שהביא רש"י ראיה מן נוגי ממועד ומולים היו לא זכיתי להבין,
כי הראשון הוא הפועל מנפ"י (ויבוא שור"ק גדול ממורת מול"ס), והשני בינוני פעול מבנין הקל
מנע"ו שדינו בשור"ק, וא"כ אין להם ענין כאן שהוא בינוני הפועל? — ומה שאמר הרב עוד:
"ואם תאמר לגום לכרוח (כלומר שהוא המקור) ותפרשה שלא תקח כופר לפטרו מן הגלות לא
ידעתי איך יאמר לשוב וכו'". "הנה זה אין ראיה מכרחה, כי נוגל לפרש אם כדעת הרמב"ן על
סי דרבו שיחסר מלת או, או נאמר כי תחלת הפסוק ולא תקחו כופר עומד במקום שנים, ושיעורו
לא תקחו כופר לגום וכו' ולא תקחו כופר לשוב וכו'". (ועיין בשרשים לרד"ק בשרש גום
ומה שהביא שם בשם ספרי).

בְּאֶרֶץ עַד-מוֹת הַכֹּהֵן: (לג) וְלֹא-
תַחְנִיפוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת-הָאָרֶץ
וְלֹא אֶרֶץ לֹא-יִכַפֵּר דָּם אֲשֶׁר
שָׁפַךְ בָּהּ כִּי-אִם בַּדָּם שִׁפְכוּ:
(לד) וְלֹא תִטְמֵא אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר

אחם

פֶּאֶר דַּעַר הָאֲהָע פֶּרִיעֶסְטַעַר
שְׁטִירְבֶט. (לג) אִיהֶר זֶאָלְלֶט
דָּאָז לֶאָנְד נִיכְט שְׁטַנְדֶען, אִין
וועלכעם אִיהֶר וואָהַנט, דַּעַן
בְּלוֹט שְׁעַנְדֶעט אִיין לֶאָנְד. אִונְד
דָּאָז לֶאָנְד קָאָז, וועגען דָּאָרִין
פֶּעֶרְגָאָסְעַנְעֶן בְּלוֹטֶעס. נִיכְט
אַנְדֶערס פֶּעֶרְוֹאָהַנט ווערדֶען,
אַלס דוֹרְך דָּאָז בְּלוֹט דַּעסְסֶען,
דַּעַר עֶס פֶּעֶרְגָאָסְעַן הָאָט.
(לד) פֶּעֶרְאוֹנְרִינִיגְט אִייעֶר
לֶאָנְד נִיכְט, אִין וועלכעם אִיהֶר
וואָהַנט

ר ש י

ממועד (לפניה ג') כי מוליס היו (יהושע ה') כאשר תאמר שוב על מי ששכ כנר ומול על מי שמל כנר כן תאמר לנים על מי שנס כנר וקורהו נוס כלומר מונרת ואם תאמר לנוס לנרות ותפרשהו לא תקחו כפר למי שיש לו לנרות לפטרו מן הגלו' לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשכ' בארץ הרי עדיין לא נס ומהיכן ישוב: (לג) ולא תחניפו- לא תרשיעו כתרגמו ולא תחייבו: (לד) אשר

תרגום אונקלוס

עַד דִּי מוֹת בִּהְנָא: (לג) וְלֹא תַחְיִיבוּ יַת
אַרְעָא דִּי אַתּוֹן בָּהּ אֶרֶץ דְּמָא הוּא מְחִיב
יַת אַרְעָא וְלֹא אֶרֶץ לֹא מְחִיבָא עַל דָּם זְבָאִי
דְּאַתְשֵׁד בָּהּ אֱלֹהֵן בַּדָּם אֲשֶׁרִיה: (לד) וְלֹא
תְּסַבְּבוּ יַת אַרְעָא דִּי אַתּוֹן יַחְנִיבוּ בָּהּ דִּי
שְׂכִינְתִּי

ב א ו ר

(לפניה ג' י"ח) כי מוליס היו (יהושע ה' ה'), כאשר תאמר שוב על מי ששכ כנר ומול על מי שמל כנר כן תאמר לנוס על מי שנס כנר, וקורהו נוס כלומר מונרת. ואם תאמר לנוס לנרות ותפרשהו לא תקחו כפר למי שיש לו לנרות, לפטרו מן הגלות, לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשכ' בארץ הרי עדיין לא נס, ומהיכן ישוב, לשון רש"י, וכן תרגמו יב"ע לדערק. ויתכן שיהיה נוס מקור ונס תחת שם המקרה, והוא כמו ניסה, כי כן דרך הלשון כמו שזכרנו פעמים רבות, ויהיה השעור כאלו אמר כפר הניסה והנריחה אל עיר מקלטו, שיהיה הממון כפר הניסה, וכן למעלה כפר לנפש רוח שיהיה הממון כפר לנפש, ולכך נא פעל תקחו עם למ"ד שלא כדרכו. ואם יקשה לך, מהיכן ישוב? הרי עדיין לא נס? הנה משמעות הכתובים שכל רוח ינוס אל אמת מערי המקלט טרם עמדו למשפט, ואם יביאו אותו אל הב"ד הגדול לשפטו, ואם הוא שוגג ילילו אותו העדה מיד הכולל וישיבו אותו אל עיר מקלטו, וכן אמרו רבותינו ז"ל (מכות דף ט'). וכן נתיב (פסוק כ"ה) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה, הרי כנר נס טרם עמדו לפי העדה; ולזה אמר פה שלא יקחו ממון כפר הנריחה ויתנו לו רשות שלא לשוב ממקום העדה אל עיר מקלטו, כי אם לשוב לשנת בארץ. כן נראה עומק פשוטו של מקרא, וכן ת"א למערק: עד מוח, רצה לומר טרם מות הנהג הגדול, ומלאנו מלת עד בטעם טרם, עד בואי אליך (בראשית מ"ח ה'), וכן רבים. וכן מתורגם בלשון אשכנזי: (לג) ולא תחניפו את הארץ, הנריחה הנפש הזה בכל מקום הוא להנחות לעינים הסך האמת, אמר כי גם נביא גם כהן חנופו (ירמיה כ"ג י"א) שהראו פנים לעם שכל מעשיהם ומעלליהם טובים בעיני ה' ולא הוכיחום, ואמר והארץ חנפה תחת יושביה (ישעיה כ"ד ה'), באורו שהראתה להם פנים שתהיה לטובתם והוא הסך האמת כמו שמבאר, אבל תירוש אמללה גפן (שם ז'), ועל הדרך הזה אמר ולא תחניפו את הארץ, כננין הננד, ר"ל שלא תגרמו במעשיכם שתחנק הארץ. והכתוב הוא דבוק אל שלמעלה, שלא תקחו כפר ממי שהוא רשע למות כי בעון שפיכות דמים תחנק הארץ כמו שנבאר כי הדם הוא יחניף וגומר: ולא ארץ לא יכופר, וליושני הארץ: כי אם בדם ששכו, שופך אותו כמו מן גואל נאמר נכוניו ונס גואלו (ויקרא כ"ב י'): (לד) ולא תטמא את הארץ, אשר

ויהגנט, איזויעלכעם איד רע.
זדענץ האלטע; דען איד דער
עוויגע רעז דירע אונטער דען
קינדערן ישראל'ס.

לו (א) דיא פאמיליענדייפ
מער אויס דעם געי
שלעכטע דעם גלעד, זאגנס
ככיר, זאגנס מנשה, פאן
דען געשלעכטערן דער קינדער
יוסף טראטען אויף אונר רע.
דעטען פאר משה, דען פיר
שמען אונר פאמיליענדייפ
טערן דער קינדער ישראל'ס.

(ב) שפראכען געהמליך: טיי
נעם העררן האט דער עווי
גע בעפאהלען, דאז לאנד
דורך דאז לאז דען קינדערן
ישראל'ס צום ערכנוטע אייג
געבען צו לאססען, צוגלייך
אבער איזט מיינעם העררן פאן

דעם עוויגען בעפאהלען דאז ערכנוט אונערס כרודערס צלפחד זיינען טעכטערן צו געבען;
ווען

אָהם יְשׁוּבִים בָּה אֲשֶׁר אָנִי שָׁכַן
בְּתוֹכָהּ כִּי אָנִי יְהוָה שָׁכַן בְּתוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

לו (א) וַיִּקְרְבוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת
לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גִלְעָד בֶּן-מְכִיר
בֶּן-מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף
וַיִּדְבְּרוּ לְפָנַי מִשְׁרָה וְלִפְנֵי
הַנְּשִׂאִים רֵאשֵׁי אֲבוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיֹּאמְרוּ אֶת-אֲדֹנָי
צוּרָה יְהוָה לָתֵת אֶת-הָאָרֶץ
בְּנַחֲלָהּ בְּגוֹרָל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֲדֹנָי צוּרָה בִיהוָה לָתֵת אֶת-
נַחֲלַת צְלַפְחָד אֶחָיו לְבְנֹתָיו:

והיי
ווען

ר ש י

(לד) אשר אני שוכן בתוכה. שלא חשבו
חמי נטומאחה: כי אני ה' שוכן בתוך
בני ישראל. אף בזמן שהם טמאים שכינה
בניהם:

הרגום אונקלוס

שְׂכִינָתִי שְׂרִיָּא בְּגוֹה אַרְי אָנָּא יְיָ שְׂכִינָתִי
שְׂרִיָּא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לו (א) וַקְרִיבוּ רֵישֵׁי אֲבֹהָתָא לְזַרְעֵיהּ בְּנֵי
גִלְעָד בֶּר מְכִיר בֶּר מְנַשֶּׁה מִזְרַעֲתָהּ

בְּנֵי יוֹסֵף וּמְלִילֹו קָדָם מִשֶּׁה וְקָדָם רַבְרַבִּיא רֵישֵׁי אֲבֹהָתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ב) וַיֹּאמְרוּ יְת רַבּוּנֵי פְקִיד יְיָ לְמִיתָן יְת אַרְעָא בְּאַחְסָנָא בְּעַדְבָּא לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְרַבּוּנֵי אַחְפְּקֵד בְּמִימְרָא דַּיְיָ לְמִתָּן יְת אַחְסָנָה צְלַפְחָד אַחוּנָא לְבְנֹתָיהּ:

ויהוין

ב א ו ר

הטמא לשון יחיד ואחר זה יאמר אשר אחס יושבים זה, לכן הרגום אונקלוס וי"ע הרגישו צוה
והקנו בהרגומם ולא הסאנון ל"ר, וכן מתורגם בלשון חשכנו. ודעת הראש"ע שכל הטמא פיס
גסמרת לנקיבה טמא על החנופה שהיא חטמא אח הארץ: כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל,
חוזר לבאר כי מה שאני שוכן בתוכה הוא לכבוד ישראל. (ראש"ע):